

Asia: VN/23102/2020

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käyttöoikeuksia koskevasta asetusalunnoksesta

Osa 1. Yleinen palaute asetusalunnoksesta

a. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteiden kokonaisuus selkeä ja ymmärrettävä?

Kyllä

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Kyllä, pääosin.

THL on lausunnossaan arvioinut asetusalunnosta ensisijaisesti julkisen ja yksityisen sosiaali- ja terveyssektorin kansallisen tiedonhallinnan kokonaisuuden ja sen ohjauksen näkökulmasta.

On tärkeää, että yhtenäinen pohja käyttövaltuuksien määrittelemiseksi saadaan aikaan, ja esitetty asetuksen taso eri tehtävien ja palvelujen osalta on perusteltu. Asetus antaa perusteet ja mahdollistaa sen, että eri palvelunantajat pystyvät tarkemmin määrittelemään oman henkilöstönsä käyttöoikeudet asiakaskohtaisiin tietoihin.

Valmistelumuistio on välttämätön materiaali asetuksen soveltamisessa ja tulkitsemisessa ja myös se tai vastaava tukimateriaali on tarpeen päivittää. Esimerkiksi 2 § terveydenhuollon henkilöstön työtehtävien esitetty tehtäväluokittelu vaatii tarkempaa avaamista, jota on valmistelumuistiossa.

Muutosehdotus em. osion parantamiseksi tai muu kommentti

Valmistelumuistiossa ja tukimateriaalissa tulisi korostaa sitä, että eri tehtäväluokkien kohdalla esitettävät ammattinimikkeet ovat vain esimerkkejä nimikkeistä, joiden tehtäviin tyypillisesti voi kuulua kunkin tehtäväryhmän mukaisia käyttöoikeuksia, ja että käyttövaltuuksia ohjaa ensisijaisesti työntekijän tehtäväkuva eikä ammattinimike. Asiaa voisi korostaa myös siten, että samoja

nimikkeitä olisi mainittu useiden tehtäväryhmien kohdalla. Esimerkiksi fysioterapeuteilla, psykoterapeuteilla ja toimintaterapeuteilla voi ainakin joissakin tilanteissa olla välttämätön tarve käyttää laajempia kuin vain rajattujen hoidollisten työtehtävien mukaisia tietoja, joten näitä nimikkeitä voisi esiintyä myös laaja-alaisten hoidollisten työtehtävien kohdassa.

Materiaalissa tulisi selkeästi esittää perustelut ja rajaukset sille, miksi asetus ei ota kantaa tieteellisissä tai väestötasoisissa tutkimustehtävissä toimivien henkilöiden käyttöoikeuksiin ja selkeyttää, että tutkimus-sanalla asetuksessa ja muistiossa viitataan asiakassuhteessa tehtäviin yksittäiselle asiakkaalle suoritettaviin (lääketieteellisiin) tutkimuksiin.

Valmistelumuistiossa tulisi korostaa sitä, että se ohjaa kirjaamisen sijaan ensisijaisesti pääsyä asiakastietoihin. Aiheeseen liittyvä materiaali tulkitaan helposti vain tietojen kirjaamista ohjaavaksi, vaikka lähtökohtana on ensisijaisesti tietojen saannin ja välttämättömiin tietoihin pääsyn perusteiden määrittely. Rajausta ja asetuksen suhde tietojen kirjaamisen oikeuksiin tulisi avata selkeästi lain tai perustelumuistion alkuosassa.

3 §:n jaottelun kohdassa 4 on mainittu röntgentutkimukset. Ilmaisuu tulisi muuttaa muotoon "kuvantamisen palvelut", koska kuvantaminen sisältää paljon muitakin kuin röntgentutkimuksia ja sisältää myös hoidollisia, ei pelkästään tutkimuksellisia, toimenpiteitä.

3 §:n jaottelun kohdassa 4 on mainittu silmätutkimukset. Silmätaudit on hoitava erikoisala vastaavalla tavalla kuin monet muutkin erikoisalot, ja jää epäselväksi, miksi silmätutkimukset on erikseen mainittu laboratorio- ja kuvantamistutkimusten rinnalla. Jos silmätutkimusten erillinen mainitseminen on välttämätöntä, syy ja perustelu tälle olisi kuvattava esimerkiksi valmistelumuistiossa.

b. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet toteutettavissa käytössänne olevaan tietojärjestelmään?

On osin tehtävissä, osin ei

Muutosehdotus tai muu kommentti

Laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmien näkökulmasta tarkasteltuna: asetusluonnoksen lähtökohta siitä, että asetuksen mukaiset käyttöoikeuksien perusteet on oltava toimeenpantavissa olemassa olevia roolipohjaisia käyttöoikeuksien hallinnan ratkaisuja hyödyntäen. Lähtökohta toimeenpanosta siten, että käytettyihin asiakas- ja potilastietojärjestelmiin ei edellytetä mittavia muutoksia, on erittäin tärkeä. Tätä seikkaa tulisi korostaa entisestään asetusluonnokseen liittyvässä muistiossa ja asetuksen toimeenpanossa. Käytännössä asetuksen toimeenpanoon tiiviisti liittyviä järjestelmiä ovat erityisesti asiakas- ja potilastietojärjestelmät sekä

käyttäjä- ja käyttöoikeushallintaan käytetyt hakemisto-, identiteetinhallinta ja käyttövaltuuksien hallintaratkaisut, mutta mahdollisesti myös hallinnollisissa tehtävissä käytetyt yleiset asiantuntijajärjestelmät.

c. Onko asetuksessa esitetty käyttöoikeuksien perusteet riittävät kattavat, jotta niiden perusteella voidaan antaa käyttöoikeudet kaikille asiakastietoja käsitteleville henkilöille?

Ei. Osio, joka ei ole selkeä ja ymmärrettävä: [Ei täysin. Eri kohtiin tarvitaan tarkennuksia.]

Perustelut, miksi ei ole ymmärrettävä

Joitakin tarkennuksia tarvitaan. Käyttövaltuuksien perusteet ovat kuitenkin pääosin sopivalla tasolla yhteisten perusteiden luomiseksi käyttöoikeuksien hallintaan sosiaali- ja terveyspalvelujen laaja kirjo huomioiden.

Muutosehdotus tai muu kommentti

Asetuksessa tai muistiossa tulisi avata tai mainita, mikä asetuksen suhde on asiakastietolaissa ja sen perusteluissa mainittuihin erityistä suojausta edellyttäviin potilastietoihin ja henkilökunnan potilastietoihin tai missä tehtävissä on perusteltua antaa pääsy tällaisiin erityistä suojausta edellyttäviin tietoihin.

Vastaavantyyppisiä kysymyksiä liittyy myös sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa syntyviin väkivaltaan liittyviin tietoihin. Pääsy näihin tietoihin on ilmeisesti toistaiseksi säädelty vain turvakotipalveluissa, vaikka vastaavantyyppistä tietoa voi syntyä myös työikäisten palveluissa tai terveydenhuollon eri palveluissa. Asiakkaan palvelukokonaisuudesta vastaavan henkilön voi olla tehtävissään välttämätöntä tietää, mikäli asiakas käyttää turvakotipalveluja. Myös seksuaaliväkivallan uhrien SERI-tukikeskusten ohjauksessa (10 keskusta erikoissairaanhoidon alla) on laadittu ohjeita kirjaamiseen, tietojen käyttöoikeuksiin ja säilyttämiseen. Keskustelua on käyty myös lasten oikeuspsykiatrian haasteista, jossa muun muassa tutkitaan pahoinpitelyjen tai seksuaalirikoksen kohteeksi joutuneita lapsia. On olemassa nimenomaan väkivaltaan ja sen uhkaan liittyviä asiakirjarakenteita, jotka sosiaalihuollossa ovat rakenteisia. Lisätietoja näistä tietorakenteista on saatavilla osoitteessa THL:n verkkosivuilla ”Lomakkeet väkivallan kirjaamiseen”. Asian selkeä huomiointi asetuksessa tai siihen liittyvässä ohjeistuksessa on tarpeen.

THL toteaa, että terveydenhuoltoa koskien on kuvattu sosiaalihuollossa terveydenhuollon palveluja antavien ammattihenkilöiden käyttöoikeuksia. Käyttöoikeuksien perusteet tulisi kuvata selkeästi myös terveydenhuollon sosiaalityön (tekijöiden) näkökulmasta.

THL esittää, että organisaation tietosuojavastaavan tehtävien hoitaminen tulisi huomioida vähintään vastaavalla tasolla kuin 18 § - 21 § on kuvattu opiskelijoiden, ICT-tekniikan henkilöstön ja arkistotoimen tehtävissä. Esimerkiksi asiakkaiden tieto- tai korjauspyyntöihin vastaaminen voi joissakin tilanteissa edellyttää myös asiakastietojen käsittelyä. Vaihtoehtoisesti tulisi perustella, sisältyvätkö tietosuojavastaavien käyttöoikeudet johonkin muuhun ryhmään tai perustuvatko ne muihin säädöksiin.

d. Kuinka suuren osan työntekijöistä kohdalla käyttöoikeuksien laajuus muuttuu asetuksen myötä?

On arvioitavissa, että käyttöoikeuksien laajuus muuttuu suurella osalla erityisesti terveydenhuollon työntekijöistä, koska aiemmin aiheeseen ei ole ollut yhtenäisiä kansallisia perusteita, ja vain paikalliset käytännöt ja arviot ovat ohjanneet käyttövaltuuksien myöntämistä. Sosiaalihuollossa muutos on oletettavasti pienempi johtuen aiempien säädösten nojalla aiheeseen annetuista THL:n määräyksistä.

e. Miten asetusluonnoksen mukaiset käyttöoikeudet muuttaisivat ammattihenkilöiden työtä?

Käyttövaltuuksien perusteiden yhtenäinen määrittely selkeyttää ja yhdenmukaistaa ammattihenkilöiden työtehtäviä ja vähentää väärinkäytösriskejä sekä työntekijöiden epätietoisuutta parantaen sekä asiakkaiden että ammattihenkilöiden oikeusturvaa. Tämän edellytyksenä on kuitenkin se, että toimeenpano sote-organisaatioissa onnistuu siten, että eri tehtävissä toimivien henkilöiden käyttövaltuudet saadaan selkeällä tavalla sidottua asetuksessa oleviin perusteisiin, toimeenpantua olemassa olevien ja uusien tiedonhallinnan ratkaisujen kautta ja informoitua sekä koulutettua työntekijöille.

a. kustannukset euroina

-

b. työmäärä (htkk)

Yleisesti sote-palvelujen ja -tietojärjestelmien näkökulmasta: mikäli käyttövaltuuksien perusteiden yhtenäinen toimeenpano pystytään tavoitteen mukaisesti tekemään ilman mittavia järjestelmämuutoksia, työ ja kustannukset kohdistuvat ensisijaisesti henkilöstön käyttövaltuuksien kattavaan tarkasteluun ja tarvittaessa tarkentamiseen suhteessa asetukseen, käyttövaltuuksien viemiseen osaksi käyttövaltuuksien hallinnan ja tarkastamisen järjestelmiä, sekä henkilöstön koulutukseen, ohjeistukseen ja tukeen. Kustannukset moninkertaistuvat ja toimeenpano hidastuu, mikäli toimeenpano tulee edellyttämään mittavia järjestelmämuutoksia.

c. muutosten toimeenpanon edellyttämä aika kuukausina

Toimeenpano läpi kaikkien sote-palvelujen on useita vuosia kestävä tehtävä.

d. tietojärjestelmämuutokset

-

Jos kyllä, kerro tarkemmin minkälaisia muutoksia

-

Osa 2. Käyttöoikeudet terveydenhuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus kaikkiin asiakastietoihin?

-

Onko laaja-alainen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

4 § osuus käyttöoikeudesta suostumuksen määrittämässä laajuudessa sosiaalihuollon asiakas- ja potilastietoihin tulisi kokonaisuuden selkeyttämiseksi erottaa omaksi pykäläkohdaksi, vastaavasti kuin 17 §:ssä on käsitelty suostumuksella terveydenhuollosta sosiaalihuoltoon luovutettavien potilastietojen käyttöoikeuksia.

4 §:n mukaista laajaa käyttöoikeutta sosiaalihuollon laajan asiakasvastuun työntekijöille ei ole kirjattu pykälässä 17 §. Tällainen käyttöoikeus voisi olla perusteltu asiakaslain 20 §:n nojalla.

Materiaalissa olisi syytä edelleen selkeyttää, että ilmaisu "ja" esimerkiksi kohdassa "Rajatussa hoidollisessa työtehtävässä JA 3 §:n 1-3 kohdan... tarkoittamissa palveluissa" tarkoittaa nimenomaisesti sitä, että kyse on kunkin tehtäväryhmän SEKÄ mainittujen palvelujen toteutumisesta yhtä aikaa henkilön työtehtävissä, eikä sitä, että kyseessä olisi tilanne, jossa vain tietty tehtäväryhmä tai tietty palvelu toteutuu henkilön työtehtävissä. Vastaavia ilmaisuja on hyvin monissa kohdissa asetusluonnosta (4 §, 5 §, 6 §, 8 §, useat alakohdat 5 §, 7 §).

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Neuvolapalvelut (3 § jaottelun kohta 9) on mainittu laaja-alaisten hoidollisten työtehtävien kohdassa (4 §), mutta ei siten, että näihin palveluihin voisi liittyä myös rajattuja hoidollisia työtehtäviä (5 §) tai lääkkeiden käytön arviointiin ja käytön opastukseen (7 §) liittyviä työtehtäviä. Hoidon tuen työtehtävissä (8 §) neuvolapalvelut on valmistelumuistion mukaan tietoisesti rajattu pois. Jos neuvolapalveluihin ei katsota sisältyvän rajattuja hoidollisia työtehtäviä tai lääkkeiden käytön arviointiin ja käytön opastukseen liittyviä tehtäviä, asia tulisi avata valmistelumuistiossa. Jos taas katsotaan, että neuvolapalveluissa mainittuja tehtäviä voi olla (muutenkin kuin laaja-alaisten hoidollisten tehtävien kautta), myös neuvolapalvelut tulisi sisällyttää 5 § ja 7 § mukaisten tehtävien palveluihin. Perustelujen olisi syytä näkyä vähintään valmistelumuistiossa.

Onko rajattu hoidollinen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

-

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

Valmistelumuistiossa tässä tehtäväryhmässä olevien nimikkeiden osalta olisi johdonmukaista käyttää yksikkömuotoa kaikissa mainituissa nimikkeissä, mukaan lukien "välinehoitaja, fysioterapeutti, ravitsemusterapeutti, toimintaterapeutti, puheterapeutti ja psykoterapeutti". Myös näin tulisi korostettua sitä,

että esitettävät nimikkeet ovat vain esimerkkejä (ks. aiempi kommentti).

Valmistelumuistiossa tulisi mainita laboratoriohoitajan lisäksi bioanalyttikko.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

Onko hoidon tuen työtehtävä tunnistettavissa pykälässä mainituissa palveluissa?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Lääkehoidon tiedonhallinnan kehittämispolku huomioiden tulisi kokonaisuudessa mainita ja huomioida myös avoapteekkipalvelut ja lääkkeiden toimittamiseen liittyvissä tehtävissä tarvittavat tiedot. Asia ei koske pelkästään sairaala-apteekkeja.

ks. myös THL kommentit kohtaan 5 § / neuvolapalvelut.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

On tärkeää, että 8 § on huomioitu kohdan 4 mukaisesti laskutukseen liittyvät tehtävät, koska asiaan on liittynyt monia kyselyjä ja epäselvyyksiä.

ks. myös THL kommentit kohtaan 5 § / neuvolapalvelut.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Tulisiko opiskeluhuoltoon kuuluva terveydenhuolto (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto ja opiskeluhuollon psykologipalvelut) olla oma palvelunsa asetuksen 3 §:ssa?

Kyllä

Mitä potilastietoja opiskeluhuollossa välttämättä tarvitaan?

Opiskeluhuollon terveyspalvelut tulisi huomioida 3 § osalta. Näissä palveluissa on ainakin laaja-alaisia hoidollisia työtehtäviä ja myös sairaanhoidon tehtäviä. Koska opiskeluhuolto loppuu toisen

asteen koulutukseen, asetuksessa tai sen materiaalissa tulisi huomioida myös korkea-asteen terveystalvet tai selkeyttää minkä palvelujen piirissä niiden käyttöoikeudet määritellään. Näihin sisältyy mm. vastaanottopalveluja, ehkäiseviä palveluita ja suun terveydenhuoltoa.

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan opiskeluhuollon potilastietoja?

Opiskeluhuollon kokonaisvaltaista toteutusta edistäisi erityisesti se, että kuraattorit pystyisivät toimimaan saumattomasti osana terveydenhuollon palveluja kirjaten ja käyttäen terveydenhuollon tietoja. Näissä tehtävissä tulisi päästä käyttämään joitakin terveydenhuollon palvelujen tietoja. Ks. myös lausunto myöhempään sosiaalihuollon opiskeluhoito-kohtaan.

Vastaavantyyppisiä kysymyksiä kuin kuraattoreilla nousee esiin myös koulupsykologien kohdalla terveydenhuollossa, ja on jopa yleistä, että lapsi asioi sekä kuraattorin että koulupsykologin kanssa. On tärkeää huomioida, että koulupsykologit tulevat uutena ryhmänä mukaan terveydenhuollon piiriin hyvinvointialueille.

Erityisoppilaitoksissa järjestettävät sosiaali- ja terveystalvet ovat lain mukaan yksilökohtaista opiskeluhoitoa. Olisi järkevää, että tiedot näkyvät osana ja ovat käytettävissä muiden terveystalvet kanssa, erityisesti opiskeluhuollon terveystalvet. Nykysellään tiedot eivät esimerkiksi ole saatavilla valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen kautta.

Osa 3. Käyttöoikeudet sosiaalihuollossa

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Muiston mukaan sosiaalihuollon laajan asiakasvastuun tehtäviin kuuluu mm. ”palvelutarpeen arviointi, asiakkuuden suunnittelu ja omatyöntekijän tehtävät”. Riittävän laajan tietojen saannin puuttuminen kaikista sosiaalihuollon palveluista esimerkiksi aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijöille on ollut merkittävä haaste esimerkiksi tilanteessa, jossa sosiaalityöntekijän tai sosiaalihoitajan vastaanottoja on haluttu järjestää terveystalvet yhteydessä, sillä he ovat nähneet vain oman palvelutehtävänsä asiat. Lisäksi yksi haaste omatyöntekijää koskevan sosiaalihoitolain pykälän jalkauttamisesta on ollut se, että omatyöntekijän olisi pitänyt pystyä koordinoimaan eri sosiaalihuollon palveluita mutta näkyvyyksiä ei välttämättä ole ollut. Nyt tämä kyseinen ammatillainen voisi omatyöntekijä saada käyttöoikeuden myös terveystalvet- ja hoitosuunnitelmaan vai, mikä on kannatettavaa. On kuitenkin tärkeää määritellä, millä perusteilla

esimerkiksi aikuissosiaalityössä määritellään se, kuka milloinkin saa ”laajan asiakasvastuun tehtävän” ja milloin kyse on ”sosiaalipalveluiden järjestämisen työtehtävästä” (12§).

Ohjauksen ja neuvonnan työtehtäviä ei ole mainittu työtehtävissä, eikä niille ole määriteltä käyttöoikeuksia. Joissakin tilanteissa näissä tehtävissä tarvitaan laajoja käyttöoikeuksia.

11 § pykälätekstistä puuttuu sana ”tehtävissä” kohdasta ”asiakkuuden suunnittelussa ja omatyöntekijän (tehtävissä) on käyttöoikeus...”

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

-

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

Kuvauksen ”työtehtäviin ei kuulu kokonaisvastuuta asiakkaan sosiaalipalvelujen kokonaisuudesta, mutta niihin sisältyy vastuu päätöksenteosta esimerkiksi yhden palvelutehtävän sisällä” soveltamista tulisi tarkentaa siten, että selkeytyy, missä määrin työtehtäviin kuuluva vastuu on määriteltävä työntekijä- tai jopa asiakaskohtaisesti. Esimerkiksi aikuissosiaalityön yksikössä työntekijällä voi käytännössä vaihdella se, saako hän jonkin asiakkaan osalta vastuun laajasta palvelutarpeen arvioinnista ja tuleeko hänestä omatyöntekijä vai onko asiakkaan tarve sellainen, että se voidaan hoitaa työikäisten palvelutehtävän sisällä, jolloin hänellä ei olisi laajoja oikeuksia. Mikäli tällaisissa tilanteissa käyttövaltuudet on myönnettävä työtehtävissä välttämättömiin tietoihin laajimman joidenkin asiakkaiden kohdalla esiintyvän tiedonsaantitarpeen mukaisesti, tämä tulisi selvästi mainita. Ks. myös THL kommentit 11 § osalta.

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

**Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia**

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Luonnoksen mukaan jatkossa esimerkiksi palveluasumisessa tai sosiaalisessa kuntoutuksessa voitaisiin saada ”käyttöoikeus hoitosuunnitelmiin, ajanvaraus- ja käyntitietoihin sekä seuraaviin keskeisiin terveystietoihin: diagnoosit, riskitiedot, toimintakykytiedot, toimenpidetiedot, mittaukset, lääkitystiedot ja rokotukset”. Tämä olisi merkittävä muutos ja parannus, sillä nykyään esimerkiksi sosiaalisessa kuntoutuksessa SHL:n (17§ kohdat 1 ja 2) edellyttämä ”sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen sekä kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen” ovat olleet haastavia toteuttaa ilman tietoa esim. terveydentilasta.

Ks. myös THL:n kommentit 4 §.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?
Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Mitä sosiaalihuollon asiakastietoja kuraattoripalvelussa välttämättä tarvitaan?

THL nostaa esiin, että asetuksessa ja siihen liittyvässä materiaalissa tulisi huomioida kuraattorin tekemien kirjausten luonne. Kuraattorien käyttöoikeudet (lapsiperheiden palvelutehtävä) on tarpeen huomioida osana asetusta ja ohjeistuksia, koska asia on nousemassa esiin sote-uudistuksen myötä tavalla, jota ei ole ollut mahdollista huomioida asetuksen aiemmissa valmisteluvaiheissa.

Tällä hetkellä on ristiriitaa siinä, kirjaavatko kuraattorit sosiaalihuollon asiakasrekisteriin vai opiskeluhuollon kuraattorien asiakasrekisteriin (vrt. HE 241/2020 vp).

Kuraattorityö kuuluu 9 §:n 4. kohdan mukaiseen ryhmään sosiaalipalvelun toteutus. Kuraattoritoiminnan osalta on tarpeen ottaa kantaa ainakin seuraaviin kysymyksiin: 1) voiko kuraattori toimia laajan asiakasvastuun työtehtävissä oman asiakkaansa osalta (vrt. esim. kelpoisuusvaatimukset erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan osalta), 2) voiko kuraattori toimia sosiaalipalvelujen järjestämisen tehtävissä, jolloin kuraattori tekisi päätöksen kuraattoripalvelujen

myöntämisestä ja mahdollisesti muista sosiaalipalveluista kuten sosiaaliohjauksesta tai tukitoimista, esim. taloudellisesta tuesta, 3) miten kuraattori informoi lasta tai aikuista asiakasta tietojen käyttötarkoituksesta sekä käsittelystä ja miten kuraattorin kirjaamiin asiakastietoihin myönnetään käyttöoikeudet, jos kuraattoreilla on oma opiskeluhuollon kuraattorien asiakasrekisteri tai jos kuraattorin kirjaamat henkilötiedot tallennetaan sosiaalihuollon asiakasrekisteriin.

Kun lapsi käyttää kuraattorin palveluja yksin esimerkiksi lapsiperheiden palvelutehtävässä, tietojen luottamuksellisuuden tarve vastaa terapeuttiluonteisen työn tarpeita. Esimerkiksi varmistuminen siitä, että lapsi ymmärtää informoinnin merkityksen ja sisällön asioidessaan kuraattorin kanssa ensimmäistä kertaa.

Missä palveluissa ja työtehtävissä välttämättä tarvitaan kuraattoripalvelun asiakastietoja?

Koulupsykologeilla erityisesti on tarve päästä kuraattorien tuottamiin tietoihin / kuraattoripalvelun asiakastietoihin.

Osa 4. Käyttöoikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon muissa tehtävissä

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Missä palveluissa olisi välttämätöntä olla käyttöoikeus pykälän mukaisiin asiakastietoihin?

Käyttöoikeuksien laajuuteen tai perusteisiin ei muutos- tai tarkennusehdotuksia.

Vastaako käyttöoikeuksien laajuus kyseisissä työtehtävissä välttämättä tarvittavia tietoja?

Jos ei, perustelut ja esitä parannusehdotuksia

-

Osa 5. Muu palaute

Muita huomioita ja palautetta asetusluonnoksesta

On todennäköistä, että asetus tulee vaatimaan runsaasti tarkemman tason ohjeistusta. Mikäli asetuksen soveltamisen ohjeistukseen ja ohjaukseen liittyviä tehtäviä on tulossa THL:n vastuulle, tulee tämä huomioida THL:n resursseissa ja ohjauksen organisoinnissa.

THL toteaa, että asetukseen liittyvässä muistiossa ja tulevassa lainsäädäntövalmistelussa entisestään korostetaan sitä, että tarvitaan sekä asetusta että potilastietojärjestelmien toimittajien tekemiä yleisohjeita tarkempaa ohjeistusta eri työroolien oikeuksiin ja velvoitteisiin liittyen, jotta esimerkiksi potilasturvallisuus ei vaarantuisi tietojärjestelmän puutteellisen tai väärän käyttötavan vuoksi, ja että riittävän tarkan ohjeistuksen laatiminen on kunkin palvelunantajan vastuulla.

Asetuksessa tai sen taustamuistiossa tulisi korostaa sitä, että toimittaessa toisen palvelunantajan lukuun (esimerkiksi ostopalveluissa) on noudatettava ja seurattava sen palvelunantajan ja rekisterinpitäjän käyttövaltuuskäytäntöjä, jonka lukuun toimitaan. Joissakin palveluissa tämä on jo vakiintunut käytäntö, mutta erityisesti terveyspalveluissa asia on herättänyt kysymyksiä ja siihen on kohdistunut epäselvyyksiä.

THL nostaa esiin, että tietojen saanti- ja hyödyntämisoikeuksien perusteet tulisi määritellä ammattihenkilöiden lisäksi automaattista päättelyä ja analysointia tekeville ohjelmistoille ja järjestelmille, joita palvelunantajien on tarpeen hyödyntää eri tilanteissa ja myös siten, että käsittelijänä ei ole yksittäinen palvelua tuottava ammattihenkilö. Asia tulisi erityisesti huomioida tulevassa sote-tiedonhallinnan lainsäädännön kokonaisuudistuksessa.

Mykkänen Juha